

K. Horvat*

ZAŠTITA I SIGURNOST NA RADU U NASTAVNOM PROGRAMU MEDICINSKIH SESTARA/TEHNIČARA OPĆE NJEGE U REPUBLICI HRVATSKOJ I SUSJEDNIM ZEMLJAMA

UDK 614.253.5:331.45
PRIMLJENO: 24.4.2018.
PRIHVAĆENO: 27.12.2018.

Ovo djelo je dano na korištenje pod Creative Commons Attribution 4.0 International License

SAŽETAK: *Zaštita i sigurnost na radu temelj su za ostvarivanje prava čovjeka na rad na dostojanstven način, za zaštitu života i zaštitu zdravlja. Djelokrug rada medicinskih sestara/tehničara obuhvaća radne zadatke koji uključuju dijagnostičke postupke, liječenje i skrb za oboljele, a obavljanje tih radnih zadataka može dovesti do oštećenja zdravlja. Sprečavanje i smanjenje ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom te očuvanje i unapređivanje zdravlja ima velik utjecaj i na gospodarske gubitke. Potreban je proces osvješćivanja za ulaganje u zaštitu na radu kako rad na siguran način ne bi bio shvaćen kao nepotreban veliki trošak, već dugoročno isplativa investicija. Dodatan ili veliki trošak nastaje kada sigurnost i zdravlje na radu nisu u odgovarajućem fokusu. Poslodavci i zaposlenici su ključni čimbenici, ali od svega je najbitnije započeti osvješćivanje o važnosti zaštite i sigurnosti na radu tijekom stjecanja znanja za određena zanimanja. Nastavnici imaju značajnu ulogu u razvijanju pozitivnih stajališta i razumijevanju važnosti prevencije nastanka nezgoda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom. Njihova uloga uvelike utječe na održavanje zaštite i sigurnosti na radu od najranijih dana do kraja radnog staža, ali i životnog vijeka pojedinca. Ako budući mladi radnici počnu sa stjecanjem znanja i vještina o zaštiti i sigurnosti na radu na početku svoje stručne izobrazbe, tada sigurnost i zaštita na radu za njih postaju sastavni dio radnog procesa. Pri tom razvijaju dobar odnos prema važnosti zaštite i sigurnosti na radu te prema zdravlju koji će ih pratiti tijekom njihova cijelog radnog vijeka.*

Ključne riječi: *zaštita na radu, sigurnost na radu, srednjoškolski nastavni program, medicinske sestre/tehničari*

UVOD

Djeca i učenici moraju od malih nogu razvijati kulturu sigurnosti kako bi ona bila dio njihova obrasca ponašanja kada postanu mladi radnici i kako bi se ista dodatno razvijala tijekom njihovog radnog vijeka (*European Agency for Safety..., 2017.*). Razvoj kulture zaštite i sigurnosti na radu ne smije se vremenski preklapati sa samim početkom radnog staža mladih radnika jer se tada ne postiže rad na siguran način (*European Agency*

for Safety..., 2017.). On treba biti uvršten u razdoblje stjecanja znanja i vještina u sklopu obrazovanja kako bi mladi radnici imali razvijenu svijest o važnosti zaštite i sigurnosti na radu s ciljem osobne zaštite, ali i zaštite drugih.

HRVATSKI SREDNJOŠKOLSKI NASTAVNI PROGRAM – ZAŠTITA I SIGURNOST NA RADU

Za stjecanje kvalifikacije medicinska sestra/tehničar opće njege u Hrvatskoj potrebno je srednjoškolsko obrazovanje koje traje 5 godina.

*Kristina Horvat, mag. med. techn., (kristina.horvat16@skole.hr), Tehnička škola Virovitica, Zbora narodne garde 29, 33000 Virovitica.

Prvi općeobrazovni dio Strukovnog kurikuluma (2011.) čine prva i druga godina čiji su opći odgojno-obrazovni ciljevi povezani sa sadržajima temeljnog obrazovanja i svakodnevnog školskog života.

Drugi strukovni dio Strukovnog kurikuluma (2011.) čine treća, četvrta i peta godina obrazovanja čiji su odgojno-obrazovni ciljevi također usmjereni na stjecanje znanja i vještina o zaštiti i radu na siguran način. Postavlja se pitanje je li ta količina obrazovnih informacija dovoljna i pravilno organizirana?

Zakoni i pravilnici u Hrvatskoj

Odredbama članka 29. Zakona o strukovnom obrazovanju propisano je da se u praktičnom dijelu nastave i vježbama koje se provode primjenjuju odredbe propisa kojima se uređuju radni odnosi, zaštita i sigurnost na radu.

Prema članku 5., stavak 1. Pravilnika o načinu organiziranja i izvođenja nastave u strukovnim školama, prije početka izvođenja praktičnog dijela kurikuluma (treća godina srednjoškolskog obrazovanja) polaznici moraju usvojiti sadržaje iz osnova zaštite na radu propisane strukovnim kurikulumom i položiti ispit pred osposobljenom osobom iz ustanove o čemu se obvezno vodi evidencija u dnevniku rada odnosno mapi praktične nastave. Uvidom u Strukovni kurikulum (2011.) ne nalaze se propisani sadržaji iz osnova zaštite na radu.

Provjera znanja iz Zaštite i sigurnosti na radu u hrvatskom srednjoškolskom nastavnom programu

U skladu sa člankom 5., stavkom 1. Pravilnika o načinu organiziranja i izvođenja nastave u strukovnim školama u Tehničkoj školi Virovitica u Virovitici, provjera znanja učenika o radu na siguran način provodi se prema testu koji se sastoji od općeg i strukovnog dijela. Opći dio čine 24 pitanja koja su usmjerena na ulogu i značenje zaštite na radu i normativno uređivanje, mehaničke izvore opasnosti, radni prostor i okolinu te opasnosti od padova i radova na visini, opasnosti od električne struje, od štetnih i otrovnih tvari, opasnosti od buke i vibracija, od štetnih zračenja,

od nepovoljnih klimatskih uvjeta, opasnosti od požara i eksplozija, osobna zaštitna sredstva, prvu pomoć na radnom mjestu te radni okoliš (Stojevski, 2015.). Strukovni dio čini 19 pitanja koja su usmjerena na sigurnost i zaštitu na radu u procesu zdravstvene njege (Stojevski, 2015.). Prema uputama o polaganju ispita, ako učenik na pismenom i usmenom ispitu ne postigne najmanje 22 boda nije zadovoljio na ispitu, potrebno je organizirati novi ispit najkasnije 15 dana nakon ispita, a u međuvremenu obaviti konzultacije (Stojevski, 2015.).

SLOVENSKI SREDNJOŠKOLSKI NASTAVNI PROGRAM - ZAŠTITA I SIGURNOST NA RADU

Zanimanje srednja medicinska sestra/tehničar stječe se srednjoškolskim strukovnim obrazovanjem u trajanju od četiri godine, a u svakoj obrazovnoj godini se poučavaju općeobrazovni i strukovni predmeti (*Katalog znanja: Zdravstvena nega, 2017.*).

Po završetku obrazovanja, učenici bi trebali moći i znati koristiti informacijske tehnologije za rad, trebali bi poznavati mjere zaštite na radu te imati razvijeno pozitivno stajalište prema mjerama za smanjenje onečišćenja i zaštitu okoliša (*Katalog znanja: Zdravstvena nega, 2017.*).

Zakoni i pravilnici u Sloveniji

Ministarstvo za obrazovanje, znanost, kulturu i sport Republike Slovenije 2012. godine je izdalo Smjernice za praćenje učenika na praktičnom osposobljavanju za rad (2017.) u kojima se navodi da prije ili na početku praktičnog osposobljavanja učenici moraju biti podučeni da poštuju i provode mjere za zaštitu zdravlja i okoliša te zaštitu od požara u skladu sa zakonom. Učenici moraju biti pismeno ispitani o pravilima zaštite na radu, zaštite od požara u cjelini i poznavanju pravila o primjeni posebnih mjera za zaštitu na radu (2017.).

Na temelju Pravilnika o školskom redu u srednjim školama 1.10.2010. godine donesena su Školska pravila za pružanje sigurnosti i zdravlja za učenike prema kojima učenici i osoblje škole imaju pravo na rad i radno okružje koje osigurava

njihovu sigurnost i zdravlje pri radu uz obvezu poštovanja i provođenja mjera za osiguranje sigurnosti i zdravlja na radu. Školska pravila odnose se i na učenike koji pohađaju nastavu u srednjim zdravstvenim školama.

Provjera znanja iz Zaštite i sigurnosti na radu

Prema Primjeru prijedloga ispita o osposobljenosti za sigurnost i zdravlje na radu (*Narodna in univerzitetna knjižnica, 2017.*), provodi se ispitivanje osposobljenosti za provođenje mjera zaštite i sigurnosti zdravlja na radu. Za uspješno polaganje ovog dijela ispita potrebno je prikupiti najmanje 40 od mogućih 50 bodova. Zatim se provodi ispitivanje osposobljenosti provođenja mjera zaštite i sigurnosti na radu s alatnim strojevima za čije uspješno polaganje je potrebno prikupiti najmanje 30 od mogućih 40 bodova (*Narodna in univerzitetna knjižnica, 2017.*).

Treći dio ispitivanja čini ispit kojim se provjerava znanje o osposobljenosti provođenja mjera zaštite od požara za koji je također potrebno prikupiti 40 od mogućih 50 bodova (*Narodna in univerzitetna knjižnica, 2017.*). Navedeni ispiti ne sadrže pitanja koja su usmjerena na ispitivanje osposobljenosti provođenja mjera sigurnosti i zaštite na radu u procesu zdravstvene njege.

BOSANSKOHERCEGOVAČKI SREDNJOŠKOLSKI NASTAVNI PROGRAM – ZAŠTITA I SIGURNOST NA RADU

Nastavni program za zanimanje medicinska sestra/tehničar u Bosni i Hercegovini provodi se tijekom četiri obrazovne godine s ciljem da učenici usvoje znanja i vještine za rad u području zdravstvene njege, prvenstveno u zdravstvu (*Javna ustanova Srednja medicinska škola Sarajevo, 2018.*).

Program obrazovanja usmjeren je na stjecanje kvalitetnog općeg obrazovanja u prirodno-znanstvenom i jezičnom području. Program omogućava razumijevanje stručnih sadržaja i nastavak obrazovanja, a učenici tijekom obrazo-

vanja razvijaju intelektualne sposobnosti i stječu osjećaj odgovornih i obzirnih osoba (*Javna ustanova Srednja medicinska škola Sarajevo, 2018.*).

Zakoni i pravilnici u Bosni i Hercegovini

Prema članku 61. Zakona o srednjem obrazovanju, praktična nastava izvodi se u laboratorijima i kabinetima u skladu s nastavnim planom i programom, a koji su opremljeni u skladu s odgovarajućim normativima. Navedeni Zakon nalaže da se praktična nastava izvodi pod stručnim nadzorom srednje škole, a uvjeti, oblici, metode, postupci i nadzor nad izvođenjem praktične nastave koja se izvodi izvan školskog prostora reguliraju se ugovorom koji obvezno mora sadržavati odredbe kojima se potpisnici obvezuju na osiguranje sigurnosti učenika tijekom održavanja nastave. Prema Kolektivnom ugovoru za djelatnost srednjeg obrazovanja u kantonu Sarajevo, srednje škole dužne su osigurati uvjete i mjere osobne i kolektivne zaštite kojima se štiti psihičko i fizičko zdravlje, te osobna i kolektivna sigurnost svih učenika i zaposlenika, a sve u skladu sa zakonom i važećim propisima o zaštiti na radu.

SRPSKI SREDNJOŠKOLSKI NASTAVNI PROGRAM – ZAŠTITA I SIGURNOST NA RADU

Obrazovanje za zanimanje medicinska sestra/tehničar opće njege u Republici Srbiji traje četiri obrazovne godine (*Sveti Arhangel srednja škola, 2018.*). Tijekom tih godina učenici imaju obvezu pohađati opće obrazovne i strukovne predmete čiji se praktični dio izvodi u institucijama koje primarno djeluju u području zdravstva (*Sveti Arhangel srednja škola, 2018.*).

Zakoni i pravilnici u Srbiji

Prema Zakonu o srednjem odgoju i obrazovanju Republike Srbije, škola donosi razvojni plan. Taj razvojni plan ne obuhvaća stjecanje znanja i vještina koji osiguravaju sigurnost i zaštitu na radu budućih medicinskih sestara/tehničara opće njege. Plan je usmjeren na razvoj sigurnosti i zdravlja na radu kroz zajedničke aktivnosti škole, roditelja i lokalne samouprave usmjerene na razvoj svijesti za provođenje i unapređivanje sigurnosti i zdravlja na radu prema spomenutom Zakonu.

Provjera znanja iz Zaštite i sigurnosti na radu u srpskom i bosanskohercegovačkom srednjoškolskom nastavnom programu

Zakon o srednjem obrazovanju i Zakonu o srednjem odgoju i obrazovanju Republike Srbije ne obvezuju obrazovne ustanove, u kojima se provode nastavni programi za zanimanje medicinska sestra/tehničar opće njege, na edukaciju o zaštiti i sigurnosti na radu i provjeru znanja.

ZAKLJUČAK

U procesu zdravstvene njege iznimno je važno provođenje mjera zaštite na radu i izvođenje rada na siguran način jer u procesu sudjeluje i medicinska sestra/tehničar i sam bolesnik. Ako se pojave neželjeni događaji, oštećeni mogu biti i medicinska sestra/tehničar i bolesnik. Stoga je uvelike važno započeti s edukacijom o zaštiti na radu i radu na siguran način od samog početka stjecanja kompetencija kako bi se svi postupci naučili raditi na način da se ne ugrozi ničija sigurnost.

U hrvatskom i u slovenskom srednjoškolskom nastavnom programu medicinskih sestara/tehničara opće njege edukacija o zaštiti i sigurnosti na radu i provjera znanja provode se prije početka izvođenja vježbi. Za razliku od ta dva nastavna programa, bosanskohercegovački i srpski nastavni programi ne provode edukaciju o zaštiti i sigurnosti na radu niti provjeru znanja. Za povećanje razine sigurnosti i zaštite na radu u radnom vijeku pojedinca to nije dovoljno. Potrebno je uključiti sigurnost i zaštitu na radu u pojedine predmete tijekom trajanja cijelog obrazovanja.

LITERATURA

Bolf, I., Erceg, Z., Knežević, D., Kratochvil, D.: *Zaštita na radu za učenike srednjih škola – opći dio*, Andragološko učilište Zvonimir, Zagreb, 2011.

European Agency for Safety and Health at Work, dostupno na: https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/mainstream_osh_university_education, pristupljeno: 5.1.2017.

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, dostupno na: <http://test.hzzzsr.hr/index.php/projekti-i-suradnje/projekt-prijemna-mjera-i-informiranost-ucenika-o-zastiti-na-rad-u-srednjim-strukovnim-skolama-2014/>, pristupljeno: 2.3.2017.

Javna ustanova Srednja medicinska škola Sarajevo, dostupno na: <http://www.sms.edu.ba/index.php/mst>, pristupljeno: 30.3.2018.

Katalog znanja: Zdravstvena nega, dostupno na: <http://www.cpi.si/srednje-strokovno-izobrazevanje.aspx#Zdravstvenanega>, pristupljeno: 10.3.2017.

Kolektivni ugovor za djelatnost srednjeg obrazovana kantona Sarajevo, dostupno na: http://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/Kolektivni_ugovor_za_djelatnost_srednjeg_obrazovanja_u_KS.pdf, pristupljeno: 15.4.2018.

Narodna in univerzitetna knjižnica, dostupno na: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/PUD/SMERNICE_spremljanja_PUD.pdf, pristupljeno: 15.3.2017.

Pavlović, M., Učur, Đ.M.: *Zaštita na radu: Provedbeni propisi s komentarima i tumačenjima*, Veleučilište u Rijeci, Zagreb, 2009.

Pravilnik o načinu organiziranja i izvođenja nastave u strukovnim školama, N.N., br. 140/2009., dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_140_3430.html, pristupljeno: 2.3.2017.

Stojevski, D.: *Zadatci za provjeru znanja učenika o radu na siguran način: Program za zanimanje – medicinska sestra/tehničar opće njege*, Tehnička škola Virovitica, Virovitica, 2015.

Strukovni kurikulum za zanimanje medicinska sestra tehničar opće njege, Zagreb, 2011.

Sveti Arhangel srednja škola, dostupno na: <https://www.srednjaskola-svarhangel.edu.rs/medicinskaskola-lat>, pristupljeno: 11.4.2018.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Uradni list RS.79/2006., dostupno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3449?sop=2006-01-3449>, pristupljeno: 19.3.2017.

Zakon o srednjem obrazovanju, dostupno na: <http://www.medresa.ba/preuzimanja/Zakon%20o%20srednjem%20obrazovanju.pdf>, pristupljeno: 30.3.2018.

Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju, "Sl. glasnik RS", br. 55/2013. i 101/2017., dostupno

na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_srednjem_obrazovanju_i_vaspitanju.html, pristupljeno: 12.4.2018.

Zakon o strukovnom obrazovanju, N.N., br. 30/2009., dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_652.html, pristupljeno: 15.2.2017.

Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev, Uradni list RS.47/2015., dostupno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2015-01-1930?sop=2015-01-1930>, pristupljeno: 18.3.2017.

HEALTH AND SAFETY IN THE HIGH SCHOOL CURRICULUM FOR GENERAL CARE NURSES AND TECHNICIANS IN THE REPUBLIC OF CROATIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES

SUMMARY: Protection at work and work safety are the basic principles of the human right to work in a dignified way that guarantees protection of life and health at work. The scope of work of nurses/technicians includes diagnostic procedures, treatment and patient care. However, performance of these tasks can lead to health damage. Preventing and reducing injuries, occupational diseases, diseases related to the work as well as the preservation and improvement of health have a huge impact on reducing economic losses. Thus, a building of awareness is required so that the investment in occupational safety and health and safety at work will not be perceived as an unnecessary expense or a huge cost, but a long-term profitable investment. Additional costs and major expenses arise when the safety and health at work are not in proper focus. Employers and employees are the key factors, but the most important effort is to start raising awareness about the importance of protection and safety at work during the training for certain professions. Teachers play an important role in developing positive attitudes and understanding the importance of prevention of occupational accidents, occupational and related diseases. They greatly influence the maintenance of protection and safety from the earliest days to the end of service, including even the life expectancy of an individual person. If future young health care workers start with the acquisition of knowledge and skills of work safety at the beginning of their professional training, then safety and protection at work will become an integral part of the working process for them. They will develop a proper attitude toward the importance of occupational safety and health, which will guide them throughout their entire working life.

Key words: *occupational safety, safety at work, high school curriculum, nurses/technicians*

*Subject review
Received: 2018-04-24
Accepted: 2018-12-27*